

Nr 17

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde.

(3:e avd.)

Driftbudgeten

Femte huvudtiteln

1:o) **Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m.** Kungl. Maj:t har i propositionen nr 2 (bilaga 2, punkt 1, s. 5 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1959) föreslagit riksdagen att till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 71 000 000 kronor.

Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 30 000 000 kronor.

Genom redan beviljade anslag står för innevarande budgetår till förfogande för arbetsmarknadsreglerande åtgärder 58 000 000 kronor under arbetslöshetsanslaget och 65 000 000 kronor under reservationsanslaget Beredskapsarbeten på vägar och gator m. m. eller sålunda tillhoppa 123 000 000 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsen har beräknat behovet av ytterligare medel under arbetslöshetsanslaget till 50 000 000 kronor, varav 15 000 000 kronor beräknats för industribeställningar. Härjämte har styrelsen begärt bemyndigande att lägga ut industribeställningar för högst 25 000 000 kronor medan medelsanvisning i denna del enligt styrelsens förslag skulle anstå till nästa budgetår. Genom särskilda beslut har Kungl. Maj:t nyligen bemyndigat styrelsen dels att lägga ut industribeställningar för sammanlagt 40 000 000 kronor dels ock att utbetala starthjälp, för vilket ändamål kostnaderna innevarande budgetår uppskattas till närmare 1 000 000 kronor. Departementschefen förordar, att på tilläggsstat åskas medel för täckande av angivna kostnader, sammanlagt 41 000 000 kronor, samt därutöver ett belopp av 30 000 000 kronor. Anslagsäskandet rörande arbetslöshetsanslaget bör alltså avse (41 000 000 + 30 000 000) 71 000 000 kronor.

Departementschefen föreslår vidare i anslutning till förslag av arbetsmarknadsstyrelsen att 75 000 000 kronor anvisas på tilläggsstat under reservationsanslaget Beredskapsarbeten på vägar och gator. Hemställan härom göres under nästföljande punkt.

Sammanlagt skulle därmed under femte huvudtiteln 269 000 000 kronor stå till förfogande för arbetsmarknadsreglerande åtgärder under innevarande budgetår.

Utskottet. Såsom bl. a. framgår av den i statsverkspropositionen redovisade finansplanen har arbetsmarknadsrådet nödvändiggjort en rad åtgärder över ett brett register för att stödja sysselsättningen.

Dessa åtgärder har, såvitt nu är i fråga, beräknats medföra ett ytterligare medelsbehov för innevarande budgetår med 71 milj. kronor under arbetslöshetsanslaget och med 75 milj. kronor under anslaget till beredskapsarbeten på vägar och gator eller med tillhoppa 146 milj. kronor.

Utskottet tillstyrker med hänsyn till rådande förhållanden på arbetsmarknaden att det beräknade ytterligare medelsbehovet tillgodoses genom anslag å tilläggsstat.

Utskottet hemställer därför i förevarande sammanhang,

att riksdagen må till *Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 71 000 000 kronor.

2:o) **Beredskapsarbeten på vägar och gator.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 6) och under hänvisning till vad utskottet anfört under nästföregående punkt hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Beredskapsarbeten på vägar och gator* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

3:o) **Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3, s. 6) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Kapitalbudgeten

Statens allmänna fastighetsfond

4:o) Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. Kungl. Maj:t har (bilaga 9, punkt 1, s. 39—41 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1959) föreslagit riksdagen att till Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 552 000 kronor.

Sundbo yrkesskola är avsedd för i begåvningshänseende normalt utvecklade manliga elever, som omhändertagits efter 15 men före 18 års ålder. Sedan en av elevförläggningarna förstörts genom brand har platsantalet vid Sundbo minskats med femton. Verksamheten har på grund härav, trots vissa provisorier, kunnat bedrivas endast i reducerad omfattning. Med hänsyn till de goda sysselsättningsmöjligheterna vid skolan och den avsevärda bristen på platser vid yrkesskolorna för pojkar anser departementschefen, att den brunna byggnaden snarast bör ersättas med nybyggnad.

Enligt socialstyrelsens förslag skall två nya elevbyggnader uppföras vid skolan. Av dessa avses den ena inrymma en öppen elevavdelning med tio platser och den andra en sjuk- och mottagningsavdelning med åtta platser.

Med anledning av förslaget om anordnandet av den sistnämnda avdelningen erinras om att kommittén för ungdomsvårdsskolorna i ett i oktober 1958 avgivet betänkande med förslag till utbyggnad av ungdomsvårdsskolorna bl. a. föreslagit, att sjuk- och mottagningsavdelningar skall uppföras vid vissa yrkesskolor för pojkar. Kommitténs förslag kommer senare i år att i särskild proposition redovisas för riksdagen. Då frågan om anordnandet av sjuk- och mottagningsavdelningar vid skolorna bör bedömas i ett sammanhang är departementschefen inte beredd att nu ta ställning till socialstyrelsens förslag i denna del.

Vad sedan angår frågan om nybyggnad av en öppen elevavdelning vid skolan finner departementschefen det angeläget, att skolan tillföres en sådan avdelning med minst samma kapacitet som den nedbrunna avdelningen. Denna var avsedd för femton elever. Vissa möjligheter till överbeläggning av avdelningen fanns dessutom. Den nya elevavdelningen bör därför göras större än vad socialstyrelsen föreslagit. Det förordas att en ny elevpaviljong bygges med plats för 20 elever. Paviljongen bör anordnas så att eleverna kan fördelas på två grupper. Härigenom tillgodoses de av socialstyrelsen och kommittén för ungdomsvårdsskolorna framförda önskemålen om uppdelning av eleverna på mindre grupper.

Byggnadsstyrelsen har utarbetat nya ritningar och ny kostnadsberäkning i enlighet med det sagda. Kostnaden för en ny paviljong för 20 elever kan beräknas till 450 000 kronor. För omdisposition av kök och matsal

m. m. i elevförläggningen Herrgården samt för anordnandet av förrädslokaler m. m. bör i enlighet med socialstyrelsens förslag beräknas 102 000 kronor.

Medelsbehovet till byggnadsarbeten vid Sundbo enligt departementschefens förslag uppgår således till (450 000 + 102 000) 552 000 kronor.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 552 000 kronor.

Statens utlåningsfonder

5:o) **Lånefonden för bostadsbyggande.** Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 41—44) föreslagit riksdagen att dels medgiva, att under budgetåret 1958/59 preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 830 000 000 kronor, dels ock till Lånefonden för bostadsbyggande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 50 000 000 kronor.

Riksdagen har medgivit, att preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, under budgetåret 1958/59 må meddelas intill ett belopp av 700 000 000 kronor. Till lånefonden för bostadsbyggande har vidare för sagda budgetår anvisats ett investeringsanslag av 600 000 000 kronor.

Departementschefen anför att under åren 1954—1956 ca 57 000 lägenheter tillkom årligen. Tillskottet ökade år 1957 till inte mindre än 64 500 lägenheter. Det beräknas att 1958 ca 63 000 lägenheter blev färdiga.

För igångsättning av nya bostadsbyggnadsföretag under innevarande budgetår har följande program uppställts (prop. 119: 1958 och statsv.prop. B: 1958, bil. 7):

Tertiärbelånade flerfamiljshus samt rad- och kedjehus ..	41 500	lägenheter
Egnahemsbelånade hus	16 000	»
Pensionärshem till vilka beviljas statsbidrag	1 500	»
Privatfinansierade bostadshus	4 000	»

Summa 63 000 lägenheter

Bostadsstyrelsen har i skrivelse den 6 november 1958 anmält att det beräknades att intill utgången av 1958 flerfamiljshus inrymmande 31 000 lägenheter komme att påbörjas, vilka finansierades med tertiärlån som skulle avräknas å innevarande budgetårs medelsram. Det kan numera antagas att

ifrågavarande igångsättning av nya företag fått ändå större omfattning. I detta sammanhang bör beaktas, att lån för företag med 3 000 lägenheter, vilka påbörjats före den 1 juli 1958, belastar innevarande budgetårs medelsram. Av ramen för tertiärlån torde därför för igångsättning under första halvåret 1959 återstå endast 60 000 000 kronor, vilket medger en igångsättning av statsbelånade flerfamiljshus som inrymmer ca 6 500 lägenheter.

Att igångsättningen av nya bostadsbyggnadsföretag under hösten 1958 fått osedvanligt stor omfattning sammanhänger främst med arbetsmarknads-läget. Det har gällt att utnyttja möjligheterna dels att bereda byggnadsarbetarna en så god sysselsättning under vintern som över huvud taget har bedömts möjlig, dels att i snabbare takt tillgodose behovet av bostäder. Enär en avsevärd minskning i vissa andra slags byggnadsarbeten inträffat, har sysselsättningen bland byggnadsarbetarna i själva verket kunnat hållas uppe endast genom att bostadsbyggandet på angivet sätt väsentligt ökats.

Under första halvåret 1958 påbörjades tertiärbelånade flerfamiljshus avsedda att inrymma ca 17 000 lägenheter. Frågan om igångsättningens storlek under första halvåret 1959 blir främst beroende av en bedömning av byggnadsarbetarnas sysselsättningsmöjligheter under vintern 1959/60. Om nuvarande konjunkturläge blir bestående ännu en tid, torde byggnadsarbetarna kunna beredas god sysselsättning nästa vinter endast under förutsättning att bostadsbyggandet får stor omfattning och att igångsättningen av företag fördelas över året på sådant sätt, att sysselsättningen vid byggnadsarbetena blir hög under vintermånaderna. För att så skall bli fallet krävs, att ett relativt stort antal företag påbörjas redan under andra kvartalet i år. Igångsättningen bör i varje fall inte ges mindre omfattning än under samma tid förra året.

På grund av det anförda beräknar departementschefen, att igångsättningen under innevarande budgetår i förhållande till det förut nämnda programmet bör ökas så att under första halvåret 1959 skall kunna påbörjas tertiärbelånade flerfamiljshus inrymmande minst 17 000 lägenheter. Följande reviderade plan för igångsättningen bör i så fall fastställas:

Tertiärlån till flerfamiljshus	48 000	lägenheter
Statslån till småhus (egnahem, rad- och kedjehus)	17 500	»
Pensionärshem för vilka beviljats statsbidrag	1 500	»
Övriga hus	4 000	»

Summa 71 000 lägenheter

En omräkning av ramen för den preliminära långivningen under innevarande budgetår bör ske med utgångspunkt från denna igångsättningsplan och med beaktande tillika av att, såsom förut anförts, tertiärlån för flerfamiljshus med tillhoppa 3 000 lägenheter, vilka påbörjats före den 1 juli 1958, belastar årets medelsram.

Lånebeloppens storlek är beroende bl. a. av belåningsvärdernas höjd. Bo-

stadsstyrelsen har föreslagit en genomsnittlig höjning av belåningsvärdena med omkring 5 procent och en ökning därutöver av lånebeloppen, sammanhängande med att man vid en höjning av belåningsvärdena inte kan påräkna en däremot svarande ökning av primär- och sekundärlån.

Bostadsstyrelsens förslag i fråga om belåningsvärdena är departementschefen f. n. inte beredd att ta slutlig ställning till. Följande allmänna synpunkter anses emellertid böra beaktas. Ett säkert belägg för att de fastställda belåningsvärdena påtagligt understiger kostnadsnivån för rationellt bedrivna företag har inte erhållits. Såsom bostadsstyrelsen påpekat är erfarenhetsmaterialet ännu bräckligt. Under 1958 har byggnadskostnadsindex visat en fallande tendens. Den faktiska kostnadsnivån torde ha sänkts ännu mera beroende på rationaliseringsåtgärder. Om nuvarande konjunkturläge består ännu en tid, torde nivån komma att sänkas ytterligare.

Bostadsstyrelsen har intagit den principståndpunkten att vid en konstant eller sjunkande indexnivå en viss systematisk sänkning av belåningsvärdena bör genomföras. Ingen torde på allvar kunna bestrida en sådan mening.

Även om den tidigare rådande kostnadsnivån kan visas motivera någon höjning av belåningsvärdena synes det under rådande förhållanden tveksamt om det nu är lämpligt att mera allmänt höja belåningsvärdena. Ange-lägenheten av att bostadsproduktionen i nuvarande läge ges en mycket stor omfattning gör, att en höjning av belåningsvärdena, som inte förbindes med en däremot svarande ökning av långivningen, förefaller diskutabel. Hur man än vill se på förslaget om en allmän höjning av belåningsvärdena synes det uppenbart, att översynen av bestämmelserna bör fullföljas. Erfarenheten visar bl. a. att för vissa hustyper nuvarande bestämmelser är påtagligt ogynnsamma. Vad bostadsstyrelsen föreslagit i syfte att skapa större rättvisa ur belåningssynpunkt mellan främst olika hustyper bör noga prövas. Styrelsens förslag är f. n. föremål för remissbehandling. Sedan denna är avslutad har departementschefen för avsikt att slutligt överväga i vad mån jämkningar i gällande bestämmelser är erforderliga.

Med hänsyn till det anförda bör föreskrifterna om belåningsvärden enligt departementschefens mening inte nu ändras. De genomsnittliga lånebeloppen per lägenhet torde böra beräknas med ledning av gällande bestämmelser i ämnet.

I anledning av de gjorda övervägandena beräknas ramen för den preliminära långivningen under innevarande budgetår enligt följande uppställning:

	Milj. kronor
Tertiärlån till flerfamiljshus	475
Egnahemslån till nybyggnad	300
Tertiärlån till småhus	18
Egnahemslån till ombyggnad samt förbättringslån	37
Summa	830

Då ramen för den preliminära långivningen under budgetåret 1958/59 fastställts till 700 000 000 kronor, bör ramen utvidgas med (830 000 000 — 700 000 000) 130 000 000 kronor.

Vad härefter angår anslagsbehovet torde, på grund av bl. a. det opåräknat stora färdigställandet av lägenheter under år 1957, för innevarande budgetår medel böra anvisas å tilläggsstat. Bostadsstyrelsen har beräknat att 50 000 000 kronor erfordras för ändamålet. Departementschefen godtar denna beräkning.

Utskottet. Den av departementschefen föreslagna omräkningen av ramen för den preliminära långivningen under innevarande budgetår innebär att det av riksdagen fastställda bostadsbyggnadsprogrammet, främst med hänsyn till arbetsmarknadsläget, utvidgas med 8 000 lägenheter till 71 000 lägenheter.

Utskottet tillstyrker på av departementschefen anförda skäl den föreslagna utvidgningen av ramen men vill samtidigt understryka att utskottet därmed inte tagit ställning till frågan om bostadsbyggandets storlek framdeles. Utskottet avser att senare återkomma härtill ävensom till den av departementschefen i förevarande sammanhang berörda frågan om en höjning av belåningsvärdena.

Vad departementschefen i övrigt anført och föreslagit har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) medgiva, att under budgetåret 1958/59 preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 830 000 000 kronor;

b) till *Lånefonden för bostadsbyggande* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 50 000 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd

6:o) **Räntefria lån till bostadsbyggande.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 44 och 45) föreslagit riksdagen att dels medgiva, att under budgetåret 1958/59 preliminära beslut om lån, som skall utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 150 000 000 kronor, dels ock till Räntefria lån till bostadsbyggande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor.

Riksdagen har medgivit, att preliminära beslut om lån, som skall utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, under budgetåret 1958/

59 må meddelas intill ett belopp av 130 000 000 kronor. För innevarande budgetår har vidare till räntefria lån till bostadsbyggande anvisats ett investeringsanslag av 180 000 000 kronor.

Departementschefen har i det föregående förordat en utvidgning av ramen för preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande. Förslaget är i första hand beroende på att han funnit, att en utökning av det för budgetåret 1958/59 uppställda byggnadsprogrammet bör ske. Om förslaget godtages, kommer antalet preliminära beslut om tilläggs lån för flerfamiljshus att ökas avsevärt. På grund härav beräknas, att ramen för preliminära beslut om räntefria lån till bostadsbyggande för innevarande budgetår bör utvidgas med 20 000 000 kronor från 130 000 000 kronor till 150 000 000 kronor.

Till räntefria lån till bostadsbyggande har för innevarande budgetår anvisats 180 000 000 kronor. Bostadsstyrelsen har beräknat anslagsbehovet till 207 000 000 kronor och ansett att å tilläggsstat bör anvisas 30 000 000 kronor. Ifrågavarande anslagsbehov är främst beroende av att behovet av medel under förra budgetåret blev större än som beräknats. Utanordning av lån till ett sammanlagt belopp av 25 000 000 kronor fick därför skjutas över på innevarande budgetår. I anledning härav anses å tilläggsstat för innevarande budgetår böra anvisas ett belopp av 25 000 000 kronor.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet anfört under nästföregående punkt tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag och hemställer därför, att riksdagen må

a) medgiva, att under budgetåret 1958/59 preliminära beslut om lån, som skall utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 150 000 000 kronor,

b) till *Räntefria lån till bostadsbyggande* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor.

Stockholm den 3 februari 1959

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Närvarande: se under utlåtandet nr 16.